

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

TARİH
TÜRKLER'DEN ÖNCE ANADOLU
HAÇLI SEFERLERİ VE ANADOLU'DA HAÇLI DEVLETLERİ

Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY

2009
ANKARA

2.4. Haçlı Seferleri Ve Anadolu'da Haçlı Devletleri

Anahtar Kelimeler: Haçlı Seferleri, I. Haçlı Seferi, II. Haçlı Seferi, III. Haçlı Seferi, IV. Haçlı Seferi, Kudüs Krallığı, Lâtin İmparatorluğu, Urfa ve Antakya Kontlukları, Diğer Haçlı Seferleri

Hıristiyanlarca kutsal sayılan Hz. İsa'nın doğum yeri **Kudüs** ve dolayları, VII. yüzyıldan beri Müslümanlar'ın elinde bulunuyordu. Avrupa'da yaşayan Hıristiyanlar'ın bu kutsal yerleri Müslümanlar'dan almak için giriştikleri seferlere **Haçlı Seferleri** denir. Bu seferlere katılan Hıristiyanlar, sefere çıkarırken göğüslerine ve kalkanlarına, seferden dönerlerken de sırtlarına kırmızı birer **haç** işareti koyuyorlardı. İşte bunun için de kendilerine Haçlı denmiştir. 1096 ile 1270 yılları arasında yapılan sekiz Haçlı seferinden sadece birinci ve dördüncü seferlere krallar katılmamıştır. En önemli seferler ise birinci ve üçüncü Haçlı seferleridir.

2.4.1. Haçlı Seferleri'nin Sebepleri

Dinî Sebepler

Dinlerine çok sıkı bağlı olan bazı Hıristiyanlar, Kuluni Tarikatı'nın kışkırtması sonucu, kutsal sayılan yerlerin mutlaka alınması lâzım geldiğine inandılar. Tarikat mensupları, Tanrı'nın ve Hz. İsa'nın da bunu istediklerini her tarafta söylemeye başladılar. Ayrıca Hıristiyan inancına göre, Hz. İsa'nın uğruna ölen bir kimse günahlarından kurtulacağı gibi doğruca cennete gidecekti. Daha önceleri kutsal yerleri ziyaret ederek ülkelerine dönenlerin, Müslümanlar'dan devamlı şikâyetleri de Kudüs'ün Müslümanlar'dan geri alınması fikrini körüklüyordu.

Türk İlerleyişi Karşısında Bizans'ın Batı'dan Israrlı Yardım İstekleri

XI. yüzyıldan itibaren Selçuklular'ın baskısı altında kalan ve Anadolu'yu ellerinden çıkartan Bizanslılar, Türkler'in İstanbul önlerine kadar yaklaşması üzerine Papa'ya başvurarak acele yardım istediler. İstanbul'un düşmesi hâlinde Türk ilerlemesini hiçbir kuvvetin durduramayacağını ve Avrupa'nın da büyük bir tehlike ile karşı karşıya kalacağını bildirdiler.

Ekonomik Sebepler

O zamanki ticaret yolları olan ipek ve baharat yollarını ellerinde bulunduran Türk ve diğer Müslüman devletler, bu sayede çok zengin olmuşlardı. Halbuki Avrupa, yokluk içinde, köylüler aç, halk yoksul ve soyluların birçoğu işsiz durumda idi. Kendilerine gerekli olan malların bolluğunu, İslâm ülkelerinin zenginliğini, halkının refahını görüp ülkelerinde daha da abartarak anlatıyorlardı. Bunları duyan Avrupalı halk da buraları ele geçirmenin yollarını aramaya başlamıştı. Bunlara senyör ve şövalyelerin macera arzuları da eklenince, seferlerin düzenlenmesi kaçınılmaz oldu.

2.4.2. I., II., III., IV. Haçlı Seferleri

Haçlı seferlerinin hazırlanmasında **Papa II. Urban** ve **Papaz Piyer Lermite** başlıca rol oynadılar. Papa, 1095 yılında Fransa'nın Klermon şehrinde toplanan konsilde, senyörleri, şövalyeleri ve bütün Hıristiyanlar'ı, Müslümanlar'la savaşa çağıran etkili bir konuşma yaptı. Sefere katılacak olan herkesin, kilisenin himayesinde olacağını ve günahlarının da bağışlanacağını söyledi. Bunda sonra Piyer Lermite de üstü başı yırtık,

elinde haç olduğu hâlde bütün Fransa'yı ve Avrupa'yı dolaştı. Halkı, Haçlı seferlerine katılmak için teşvik etti.

Bunun üzerine sayısı 100 bini bulan bir Haçlı ordusu toplandı. **Yoksul Gotye** adlı bir şövalye ile Piyer Lermi'tin başkanlığında toplanan bu Haçlı ordusu, Bizanslılar'ın da yardımı ile Yalova üzerinden İznik'e geldi. Burada toplanan Haçlılar, Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan'ın kardeşi **Davud** tarafından büyük bir mağlûbiyete uğratıldı. Yoksul Gotye bu savaşta öldü. Piyer Lermi ise kaçmak suretiyle canını kurtarabildi.

I. Haçlı Seferi (1096-1099)

Bundan sonra kontların, düklerin, şövalyelerin idaresinde, Alman, İngiliz, Norman ve Belçikalılar'dan meydana gelen büyük bir Haçlı ordusu, İstanbul'da toplandı. Bunlar Türkler'den aldıkları yerleri Bizanslılar'a verecek, buna karşılık Bizans'tan erzak ve mühimmat yardımı alacaklardı. 1096'da Anadolu'ya gelen Haçlı ordusu, uzun bir kuşatmadan sonra İznik'i aldı. Bundan sonra yollarına devam eden Haçlılar, Eskişehir yakınlarında **I. Kılıç Arslan**'ın orduları ile karşılaştılar (1097). Ancak, Haçlılar'ın çokluğu karşısında geri çekilmek zorunda kalan I. Kılıç Arslan, bundan sonra yıpratma savaşlarına başladı. Şehir ve kasabaları boşaltarak, su yollarını tahrip ettirdi. Güçlkle ilerleyen Haçlılar nihayet Toroslar'ı aşarak Antakya önlerine geldiler. Sekiz ay süren bir kuşatmadan sonra burayı da aldılar. Başlangıçta 600 bin kişiye ulaşan Haçlılar'ın kuvveti Antakya'dan Kudüs önlerine gelindiğinde 50 bin kişiye düşmüştü. Haçlılar Antakya'dan sonra Kudüs'ü de ele geçirdiler. Şehri yağmalayan Haçlılar, bu arada Müslüman ve Museviler'den 70 bin kişi öldürdüler (1099).

Haçlılar Kudüs'te bir **Lâtin Krallığı**, Urfa ve Antakya gibi şehirlerde de birer **dükalık ve kontluk** kurdular.

II. Haçlı Seferi (1147-1149)

Kudüs'te Lâtin Krallığı kurulduktan sonra Haçlılar'la savaşlar devam etti. Musul Atabeklerinden İmadeddin Mahmud Zengi ile oğlu Nureddin Mahmud Zengi, önce Urfa'yı (1144), arkasından Halep ve Şam'ı Haçlılar'dan geri aldılar. Bunun üzerine Kudüs Krallığı Papa'dan yardım istedi. Çünkü İmadeddin Zengi'nin bu başarıları, Kudüs Krallığı, Antakya ve Trablus kontluklarını endişelendirmişti. Papa **III. Öjen** de ikinci büyük çağırısı ile ikinci Haçlı seferlerini başlattı. Bu sefere Almanya İmparatoru **III. Kontrat** ile Fransa Kralı **VII. Lui**, iki ayrı ordu ile katıldılar. 75 bin kişilik ordusu ile İstanbul'a gelen Alman İmparatoru, buradan Anadolu'ya geçti. Konya Ovası'nda Anadolu Selçuklu Sultanı I. Mes'ud'a yenilince de yanında kalan az bir kuvvetle güç belâ İznik'e gelerek Fransa Kralı ile buluştu. VII. Lui İznik'ten Antalya yolu ile Suriye'ye hareket edince, III. Kontrat, İstanbul'a döndü ve buradan deniz yolu ile Suriye'ye hareket etti. VII. Lui çok ihtiyatlı hareket etmesine rağmen, Toros geçitlerinde I. Mes'ud'a yenildi. Yanında kalan pek az bir kuvvetle Antakya'dan Kudüs'e gelerek burada III. Kontrat ile buluştu. Bundan sonra Kudüs Kralı ile birleşen iki kral, Şam'ı geri almak için kuşatılırsa da başarılı olmayıp geri dönmek zorunda kaldılar (1149).

III. Haçlı Seferi

Mısır Eyyübî Devleti'nin kurucusu olan Selâhaddin'in Kudüs'ü geri alması üzerine Avrupa'da yeni bir Haçlı seferinin hazırlıkları başladı. Bu sefere de Fransa Kralı **Filip Ogüst**, Alman İmparatoru **Frederik Barbaros** ve İngiltere Kralı **Arslan Yürekli Rişar** katıldılar.

İstanbul yolu ile Anadolu'ya geçen Alman İmparatoru, Konya'yı bir süre işgal ettikten sonra Antakya'ya hareket etti. Yolda Silifke Suyu'nu geçerken attan düştü ve boğuldu; ordusu ise tamamen dağıldı. Bu sıralarda Anadolu Selçuklu Sultanı bulunan II. Kılıç Arslan, eski Türk geleneğine uyararak ülkesini oğulları arasında paylaştırmış ve daha kendisi hayatta iken oğulları birbirleri ile taht kavgalarına başlamışlardı. Bunun içindir ki, Alman İmparatoru'nun karşısına hazırlıklı bir Selçuklu ordusu çıkartılamamıştı.

Deniz Yolundan hareket eden Fransız ve İngiliz Kralları, Kıbrıs yolu ile Suriye'ye geldiler. Burada Selâhaddin'in savunduğu **Akka Kalesi**'ni kuşattılar. Selâhaddin, Haçlılar'la başa çıkamayacağını anlayınca kaleyi boşaltarak Kudüs'e çekildi. Bundan sonra devam eden uzun savaşlarda her iki taraf da kesin sonuç elde edemedi.

IV. Haçlı Seferi

Üçüncü Haçlı Seferi'nin sonuçsuz kalması üzerine, Papa'nın gayretleriyle yeni bir Haçlı ordusu hazırlandı. Hazırlanan bu yeni orduya yalnızca senyör ve şövalyeler katıldı. Venedik'te toplanan Haçlı ordusu, buradan gemilerle hareket etmek üzere iken, Bizans'ta taht kavgası yapılıyordu. Tahtından indirilen İmparator oğlunu, Venedik'e göndererek yardım talebinde bulundu. Papa'nın itirazlarına rağmen Haçlılar, İstanbul'a gitmeyi tercih ettiler. Haçlılar İmparator'a yardım edecekleri yerde İstanbul'u işgal ettiler ve burada bir **Lâtin Krallığı** kurdular (1204) ve şehri de üç gün üç gece yağmaladılar. Böylece, IV. Haçlı Seferi gayesinden uzaklaşmış bir sefer olarak sona erdi. Böylelikle Haçlılar, 1261 yılına kadar Bizans üzerindeki hâkimiyetlerini sürdürerek İstanbul'a sahip oldular.

Diğer Haçlı Seferleri

Dördüncü Haçlı seferinden sonra hazırlanan 5., 6., 7. ve 8. Haçlı seferlerinde Haçlılar, Mısır, Suriye ve Tunus üzerine seferler düzenlendiler. Beşinci sefere Macar Kralı **Andre** (1217), altıncı sefere Alman İmparatoru **II. Frederic** (1288), yedinci ve sekizinci sefere Fransa Kralı **Sen Lui** (1248-1270) katıldılar. Fakat, bu seferlerin hiç biri gayesine ulaşamadı.

Suriye'de kalan Haçlı prenslikleri ve kontluklarına da Türk Memlûk Sultanı **Baybars** son verdi. Baybars Moğollar'ı Ayn-ı Calût Savaşı'nda yendikten sonra Hayfa, Yafa, Antakya, Trablusşam ve Akkâ'daki bütün kale ve şehirleri zapt etti. Burada bulunan son Haçlı kalıntıları da temizlenmiş oldu (1291).

Kaynak (Source):

Altan, Ebru; **İkinci Haçlı Seferi (1147-1148)**, Ankara 2003, s. XXVI + 148 + 3 Harita + 8 Resim.

Altınay, Ahmet Refik; **Haçlılar (1095-1291)**, Haz. Güray Kırpık, İstanbul 2007, s. 126.

I. Ve II. Haçlı Seferleri Vekayinamesi, Çev. Vedii İlmen, İstanbul 2005, s. 96.

Breuers, Dieter; **Kudüs İçin Ölmek, Şövalyeler, Rahipler, Müslümanlar Ve I. Haçlı Seferi**, Çev. Yasemin Bayer, İstanbul 2003, s. 318.

Demirkent, Işın; **Haçlı Seferleri**, İstanbul 2004, s. XIV + 306.

Demirkent, Işın; **Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1098-1118), I. Cilt**, Ankara 1990, s. 176 + 10 Resim.

Demirkent, Işın; **Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1118-1146), II. Cilt**, Ankara 1994, s. 170 + 12 Resim + 1 Harita.

Holt, P. M.; **Haçlı Devletleri Ve Komşuları**, Çev. Tanju Akad, İstanbul 2007, s. 127.

Morrison, Cécile; **Haçlılar**, Çev. Nermin Acar, Ankara 2005, s. 143.

Nomiku, H. A.; **Haçlı Seferleri**, Çev. Kriton Dinçmen, İstanbul 1997, s. 80 + 16 Resim.

Runciman, Stevan; **Haçlı Seferleri Tarihi, 1. Cild, Birinci Haçlı Seferi Ve Kudüs Krallığı'nın Kuruluşu**, Çev. Fikret Işıltan, Anlara 1986, s. 310 + VIII Resim + 5 Harita.

Runciman, Stevan; **Haçlı Seferleri Tarihi, 2. Cild, Kudüs Krallığı ve Frank Doğu 1100-1187**, Çev. Fikret Işıltan, Anlara 1987, s. 452 + VIII Resim + 11 Harita.

Runciman, Stevan; **Haçlı Seferleri Tarihi, 3. Cild, Akkâ Krallığı Ve Daha Sonraki Haçlı Seferleri**, Çev. Fikret Işıltan, Anlara 1986, s. 310 + VIII Resim + 5 Harita.

Uluslararası Haçlı Seferleri Sempozyumu (23-25 Haziran 1997, İstanbul), Ankara 1999, s. 234.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. H. Hale KÜNÜÇEN